

Llengua i Cultura a la Grècia Micènica

Codi: 104217

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2503702 Ciències de l'Antiguitat	OT	4	0
2504394 Estudis d'Anglès i de Clàssiques	OT	3	0
2504394 Estudis d'Anglès i de Clàssiques	OT	4	0

Professor/a de contacte

Nom: Carlos Varias Garcia

Correu electrònic: carlos.varias@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Cap

Objectius

Aquesta és una assignatura optativa del 4rt curs del "Grau de Ciències de l'Antiguitat", programada dins la *Menció en Llengües*, i també optativa de 3rt i 4rt curs del "Grau en Estudis d'Anglès i de Clàssiques".

L'assignatura examina els documents llegibles més antics d'Europa: els textos de les inscripcions en argila redactats en una escriptura sil·làbica (pre-alfabètica) anomenada "Lineal B". La Lineal B fou utilitzada pels habitants de la cultura palacial micènica de Grècia continental i de l'illa de Creta des del 1400 al 1200 aC, aproximadament. La civilització micènica (1600-1100 aC) constitueix la primera civilització grega i europea de la història. Amb l'estudi d'aquests textos, l'alumnat serà introduït en la variant més antiga coneguda fins ara de la llengua grega: el grec micènic, que precedeix als textos alfabètics grecs en més de quatre segles.

Els objectius formatius de l'assignatura són cinc:

1/ Familiaritzar-nos amb l'estructura de l'escriptura Lineal B en relació amb altres sistemes gràfics utilitzats per representar la llengua grega (l'escriptura sil·làbica xipriota i l'alfabet grec) i considerar com s'adequava la Lineal B per registrar el grec com a 'parla visible'.

2/ Comprendre la sintaxi i el sistema de comunicació dels gairebé 5.000 documents conservats en Lineal B.

3/ Exemplificar el lèxic, la fonologia i la morfologia del grec micènic i la relació del dialecte micènic amb els posteriors dialectes grecs històrics i la llengua dels poemes homèrics.

4/ Comprendre la cultura micènica a través del contingut de les inscripcions en relació amb els descobriments arqueològics.

5/ Aprendre com s'han de 'llegir' textos històrics.

Competències

Ciències de l'Antiguitat

- Comprendre i interpretar l'evolució de les societats antigues de la Mediterrània -des de la civilització egípcia fins el desmembrament de l'Imperi romà d'Occident- a partir de l'anàlisi de les realitats política, històrica, social, econòmica i lingüística.
- Expressar-se oralment i per escrit en el llenguatge específic de la història, de l'arqueologia i de la filologia, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.

Estudis d'Anglès i de Clàssiques

- Interrelacionar coneixements lingüístics i històrics del món antic amb coneixements d'altres àmbits de les humanitats, principalment de la literatura i de l'arqueologia.
- Que els estudiants hagin desenvolupat les habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Utilitzar les eines digitals i les fonts documentals específiques per a la captació i l'organització d'informació.

Resultats d'aprenentatge

1. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
2. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
3. Elaborar un discurs organitzat i correcte, oralment i per escrit, en la llengua corresponent.
4. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
5. Relacionar la història i civilització micènica amb els fets literaris, culturals i històrics grecs que emanen d'ella.
6. Relacionar la història i civilització micènica amb els fets literaris, culturals i històrics grecs que nemanen.

Continguts

1. Introducció a l'Edat del Bronze al mar Egeu.
2. Les escriptures del II mil·lenni aC al mar Egeu: el 'jeroglífic' cretenc, la Lineal A, la Lineal B, les escriptures xipro-minoïques.
3. Cronologia, tipologia i classificació dels textos micènics.
4. El sistema gràfic de la Lineal B: repertori de signes (sil·labogrames i logogrames) i normes ortogràfiques.
5. Fonètica i fonologia micèniques.
6. Morfologia micènica.
7. Sintaxi i lèxic micènics.
8. La posició dialectal del micènic.
9. El contingut dels textos en Lineal B i la civilització micènica: geografia dels regnes micènics; estructura política i social; sistema econòmic; culte i religió; organització militar; valoració general de les fortaleses i de les debilitats de la cultura palacial micènica.

Metodologia

Després de les explicacions preliminars dels quatre primers temes enumerats en l'apartat "Continguts" per part del professor, la metodologia docent d'aquesta assignatura consistirà en la realització de comentaris lingüístics i culturals d'un ampli grup d'inscripcions micèniques que farà diàriament l'alumnat al llarg del curs, seguint el model donat prèviament pel professor, inscripcions que serviran per explicar i il·lustrar la resta de temes de l'assignatura (5-9), referits a la variant dialectal del grec micènic i a les característiques de la civilització micènica.

A banda, cada estudiant farà un treball de curs per escrit que també exposarà oralment, i tres ressenyes de tres lectures obligatòries (vegi's apartat "Avaluació").

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat empleni les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposició dels continguts de l'assignatura	18	0,72	5, 6
Exposició oral del treball de curs	9	0,36	3, 4
Realització dels exercicis de comentari de textos	21	0,84	3, 4, 5, 6
Tipus: Supervisades			
Supervisió de la redacció escrita del treball de curs	11	0,44	3, 4, 6
Tutories	16	0,64	3, 4, 5, 6
Tipus: Autònomes			
Elaboració del treball de curs	45	1,8	1, 2, 3, 4, 5
Lectures obligatòries i ressenyes	30	1,2	3, 4

Avaluació

Procés d'avaluació:

Durant el curs, l'alumnat anirà fent a classe anàlisis dels textos micènics que serveixin per explicar els continguts de l'assignatura. És molt important que l'alumnat tingui present que la puntuació d'aquests exercicis diaris, imprescindibles per saber elaborar el treball de curs, constitueix una de les activitats d'avaluació (pes del 10%), per la qual cosa s'insisteix en l'assistència i participació activa i regular a classe.

Hi haurà un treball individual de curs consistent en l'anàlisi i comentari d'un grup coherent d'inscripcions micèniques, prèviament escollit d'acord amb el professor. Aquest treball es presentarà per escrit a final de curs (activitat d'avaluació amb pes del 35%), i també s'exposarà oralment a la resta de la classe, en un temps màxim de 20 minuts (activitat d'avaluació amb pes del 25%).

A més, cada estudiant farà tres ressenyes, cadascuna d'elles amb un pes del 10% en l'avaluació, de les lectures obligatòries següents:

1/ Martín S. Ruipérez; José L. Melena, *Los griegos micénicos*, Madrid 1990.

2/ Cynthia W. Shelmerdine, "Mycenaean Society", en *A Companion to Linear B...* (vegi's referència completa en l'apartat "Bibliografia"), vol. 1, Louvain-la-Neuve 2008, pp. 115-158.

3/ Cynthia W. Shelmerdine, "Women in the Mycenaean Economy", en Stephanie Lynn Budin & Jean MacIntosh Turfa (eds.), *Women in Antiquity. Real women across the Ancient World*, London and New York 2016, pp. 618-634.

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor informará l'alumnat (Moodle) del procediment i la data de revisió de les qualificacions.

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació. És requisit imprescindible treure una nota mínima de 4 en cadascuna de les activitats d'avaluació per fer la mitjana ponderada de totes les notes que conformen la qualificació final, mitjana que ha d'arribar a 5 per aprovar l'assignatura.

Procés de recuperació:

Per participar a la recuperació cada estudiant ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de 2/3 parts de la qualificació total. A la recuperació només es podrà presentar l'alumnat que tingui suspesa alguna activitat d'avaluació amb una nota inferior a 4, o bé no hagi arribat a 5 en la mitjana ponderada. La nota màxima final de cada activitat d'avaluació a la recuperació serà 5.

Plagi:

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació activa a classe	10%	0	0	3, 5, 6
Ressenya del capítol de llibre "Mycenaean Society"	10%	0	0	3, 4
Ressenya del capítol de llibre "Mycenaean Women"	10%	0	0	3, 4
Ressenya del llibre "Los griegos micénicos"	10%	0	0	3, 4
Treball de curs (exposició oral)	25%	0	0	1, 2, 3
Treball de curs (versió escrita)	35%	0	0	1, 2, 3, 4, 5

Bibliografia

L'alumnat disposarà d'un dossier de l'assignatura amb temes del programa i una selecció d'inscripcions.

La bibliografia dels estudis micènics compta actualment amb:

1/ Les edicions formals de les inscripcions micèniques;

2/ Les actes dels 16 col·loquis internacionals micenològics celebrats amb regularitat cada cinc anys fins avui dia (14 d'elles ja publicades), dels dos congressos internacionals micenològics celebrats fins ara, i d'altres congressos d'àmbit més ampli que l'estrictament micenològic;

3/ Les principals revistes de l'especialitat: *Minos* (Salamanca), amb la seva col·lecció de Suplements monogràfics; *Studi micenei ed egeo-anatolici* (Roma); *Pasiphae* (Roma); *Kadmos* (Berlin); *Aegaeum* (Liège-Austin);

4/ Es poden trobar síntesis bibliogràfiques analítiques, desglossades anualment, a *Studies in Mycenaean Inscriptions and Dialect* (Austin) i a les pàgines de l'índex bibliogràfic de *Nestor* (Cincinnati) (vegi's ambdues sèries també en la secció "Webgrafia", a baix).

Bibliografia bàsica

AA.VV., *El Mundo Micénico. Cinco siglos de la primera civilización europea (1600-1100 a. C.)* [catàleg de l'exposició celebrada al Museo Arqueológico Nacional], Madrid 1992.

AURA JORRO, Francisco, *Diccionario Griego-Español. Anejo I: Diccionario Micénico (DMic.)*, vol. I, Madrid 1985; Anejo II: *Diccionario Micénico (DMic.)*, vol. II, Madrid 1993.

AURA JORRO, Francisco; BERNABÉ, Alberto; LUJÁN, Eugenio R.; PIQUERO, Juan; VARIAS GARCÍA, Carlos, *Diccionario Griego-Español. Anejo VII: Suplemento al Diccionario Micénico (DMic.Supl.)*, Madrid 2020.

BARTONEK, Antonín, *Handbuch des mykenischen Griechisch*, Heidelberg 2003.

BERNABÉ, Alberto; LUJÁN, Eugenio R., *Introducción al griego micénico. Gramàtica, selecció de textos y glosario*. 2ª edició corregida y aumentada, Zaragoza 2020.

CHADWICK, John, *El enigma micénico. El desciframiento de la escritura lineal B*, Madrid 1966.

CHADWICK, John, *El mundo micénico*, Madrid 1977.

CHADWICK, John, *Linear B and Related Scripts*, London 1987.

CHANTRAINE, Pierre, *Morfología histórica del griego*, Reus 1974.

CLINE, Eric H. (ed.), *The Oxford Handbook of the Bronze Age Aegean*, Oxford 2010.

DEL FREO, Maurizio; PERNA, Massimo (eds.), *Manuale di epigrafia micenea. Introduzione allo studio dei testi in lineare B*, 2 vols, Limena 2016.

DUHOUX, Yves; MORPURGO DAVIES, Anna (eds.), *A Companion to Linear B. Mycenaean Greek Texts and their World*, Louvain-la-Neuve, vol. I, 2008; vol. II, 2011; vol. III, 2014.

JIMÉNEZ DELGADO, José Miguel, *Sintaxis del griego micénico*, Sevilla 2016.

KILLEN, John T., *Economy and Administration in Mycenaean Greece. Collected Papers on Linear B*, edited by Maurizio Del Freo, vol. I-III, Roma 2015.

LEJEUNE, Michel, *Phonétique historique du mycénien et du grec ancien*, Paris 1972.

MELENA, José Luis, *Ex Oriente Lux. La aportación de las filologías del Oriente Próximo y Medio Antiguo a la comprensión de los primeros textos europeos*, Vitoria 1984.

MELENA, José Luis, *Textos griegos micénicos comentados*, Vitoria 2001 [llibre de treball a les classes, en PDF].

OLIVIER, Jean-Pierre, *Les scribes de Cnossos. Essai de classement des archives d'un palais mycénien*, Roma 1967.

OLSEN, Barbara A., *Women in Mycenaean Greece. The Linear B Tablets from Pylos and Knossos*, New York 2014.

PALAIMA, Thomas G., *The Scribes of Pylos*, Roma 1988.

PALMER, Leonard R., *The Interpretation of Mycenaean Greek Texts*, Oxford 1963.

PIQUERO, Juan, *El léxico del griego micénico. Index Graecitatis. Étude et mise à jour de la bibliographie*, Nancy 2019.

PIQUERO, Juan, *La civilización micénica*, Madrid 2020.

RUIPÉREZ, Martín S.; MELENA, José Luis, *Los griegos micénicos*, Madrid 1990 [lectura obligatòria].

SHELMERDINE, Cynthia W. (eds.), *The Cambridge Companion to the Aegean Bronze Age*, Cambridge 2008.

VENTRIS, Michael; CHADWICK, John, *Documents in Mycenaean Greek*, Cambridge 1973².

VERMEULE, Emily, *Grecia en la Edad del Bronce*, México 1990².

VOUTSAKI, Sophia; KILLEN, John T. (ed.), *Economy and Politics in the Mycenaean Palace States*, Cambridge 2001.

Webgrafia

- <http://bib.cervantesvirtual.com/portal/diccionariomicenico/> (web del *Diccionario Micénico*).

- <http://sites.utexas.edu/scripts/> (*Program in Aegean Scripts and Prehistory*, Univ. Texas).

- <http://classics.uc.edu/nesstor/> (revista *Nestor*).

- <http://calibra.classics.cam.ac.uk> (*CaLiBRA: Cambridge Linear B Research Archive*).

- <http://www.aegeussociety.org/en/index.php/aegeus/> (*Aegeus. Society for Aegean Prehistory*).

- <http://lila.sns.it/mnamon/> (*Mnamon. Antiche scritture del Mediterraneo*).

- <http://www.hf.uio.no/ifikk/english/research/projects/damos/> (*DAMOS. Database of Mycenaean at Oslo*).

- https://www.youtube.com/watch?v=_CgjVjl2bNU (*A very English genius*: vídeo sobre la vida de Michael Ventris)

- <https://itsallgreektoanna.wordpress.com/2016/06/08/mycenopoly/> (*Mycenopoly*: joc de taula inspirat en el "Monopoli", però ambientat en els palaus micènics)

- <https://www.bsa.ac.uk/videos/how-to-make-a-linear-b-tablet/> (vídeo explicant com es fan les tauletes en Lineal B).

Programari

Microsoft Word